

Крос-культурна психологія
Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)
Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	<i>05 Соціальні та поведінкові науки</i>
Спеціальність	<i>053 Психологія</i>
Освітня програма	<i>Прикладна психологія</i>
Статус дисципліни	<i>Вибіркова</i>
Форма навчання	<i>очна (денна)</i>
Рік підготовки, семестр	<i>2 курс, весняний семестри</i>
Обсяг дисципліни, розподіл годин за аудиторними заняттями та самостійною роботою	<i>4 кред. ЄКТС/ 120 годин Лекції – 18 годин, практичні – 36 годин, самостійна робота – 66 годин</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Залік / модульна контрольна робота</i>
Розклад занять	<i>Лекції, семінарські заняття</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>https://psy.kpi.ua/vikladachi/</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Враховуючи важливість вивчення спільних рис та розбіжностей психології індивідів, що належать до різних культурних та етнічних груп і психологічних механізмів формування етнічної та національної свідомості людини, як носія культурних норм і цінностей, створено курс «Крос-культурна психологія».

Крос-культурна психологія – це галузь психологічного знання, яка вивчає закономірності розвитку та функціонування психіки в контексті обумовленості її формування соціальними, культурними та екологічними факторами.

Вивчення даного курсу дозволяє сформувати загальне уявлення про особливості національного характеру різних етнічних груп. До того ж знання особливостей використання різних психологічних підходів до вирішення міжнаціональних конфліктів дозволяє сформувати головні навички організації та проведення крос-культурних досліджень, аналізу й інтерпретації етнічних феноменів. Глибокі та ґрунтовні знання з крос-культурної психології сприятимуть імплементації психологічних засобів у вирішення та медіацію етнічних непорозумінь та конфліктів на різних рівнях.

Мета навчальної дисципліни полягає в опануванні здобувачами освіти знаннями про психологічні крос-культурні особливості національної поведінки людей та груп, необхідних для майбутньої практичної роботи в галузі психології.

Навчальна дисципліна складається з лекційних занять, в яких міститься цікава теоретична інформація про крос-культурну психологію, наводяться приклади (результати досліджень, психодіагностичні тести, результати експериментів), надається велика кількість практичних порад, які здобувачі освіти можуть застосовувати на практиці.

Комунікація з викладачем відбувається під час навчальних занять і консультацій, які проводяться за графіком (доступним на сайті кафедри психології та педагогіки).

метою дисципліни є формування у здобувачів освіти:

Загальних компетентностей:

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 1)
- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК 2)
- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК 4)
- Здатність працювати в команді (ЗК 9)
- Здатність і готовність до безперервного й актуального навчання, опанування новими знаннями, методичними розробками, інноваційними проектами, володіння новітніми технологіями в галузі психології (ЗК15)

Фахових компетентностей:

- Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології (ФК 1)
- Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ (ФК 2)
- Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (ФК 3)
- Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел (ФК 4)
- Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку (ФК 11)

Завданням дисципліни є формування таких результатів навчання:

- Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ у контексті професійних завдань (ПРН2)
- Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань (ПРН3)
- Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень та аналізу літературних джерел (ПРН4)
- Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (ПРН9)
- Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника (ПРН10)
- Рефлексувати можливості власного інтелектуального потенціалу для вирішення завдань професійної діяльності (ПРН20)

знань про:

- Об'єкт та предмет крос-культурної психології;
- Основні етапи розвитку крос-культурної психології та методологію її прикладних досліджень;
- Проблематику досліджень у крос-культурній психології, її основні категорії та робочі терміни;

умінь:

- Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, відстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника;
- Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні відмінності;
- Розуміти специфіку взаємовідносин між мовою, культурою та стилями спілкування;
- Аналізувати та вміти критично застосовувати базові принципи міжкультурної комунікації;
- Долати найважливіші труднощі міжкультурної взаємодії, встановлювати причини кроскультурних конфліктів, розробляти стратегію подолання перешкод та застосовувати її в практиці ділового міжнародного спілкування.

В результаті засвоєння дисципліни здобувачі освіти зможуть:

- Використовувати основні положення крос-культурної психології при вирішенні професійних завдань;

- Аналізувати соціально-значущі проблеми та процеси які виникають при крос-культурній взаємодії;
- Використовувати знання теорій крос-культурної психології;
- Коректно вирішувати конфлікти які виникають при крос-культурній взаємодії;
- Формувати ефективні комунікації при крос-культурній взаємодії;
- Створювати та підтримувати сприятливий психологічний клімат при крос-культурній взаємодії.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Для вивчення дисципліни здобувачу освіти бажано мати навички використання текстового редактора на комп'ютері, навички роботи з електронними базами наукових інститутів та бібліотек.

Навчальна дисципліна має міждисциплінарний характер та інтегрує знання з інших освітніх і наукових галузей: філософії, історії, психології тощо. Дисципліна перебуває у певному зв'язку з іншими дисциплінами соціально-логіко-гуманітарного блоку, що створюють загальну світоглядну і методологічну основу для сприйняття здобувачами освіти змісту пропонованої дисципліни.

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Крос-культурна психологія як наука

Тема 2. Психологічні вимірювання культур

Тема 3. Пізнавальні процеси і культура

Тема 4. Особистість і культура

Тема 5. Психологія етнічних міграцій та акультурація.

Тема 6. Психологія міжкультурної толерантності

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

4.1 Базова література

1. Махній М. М. Етнічна психологія: навчальний посібник/ М. М. Махній. – Київ: Видавничий Дім "Слово", 2015. – 272 с.
2. Чернякова О.В., Грицук О.В., Мельник В.В. Крос-культурна психологія : навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 053 Психологія. Слов'янськ : ДДПУ, 2018. – 185 с.
3. Berry, J., Poortinga, Y., Breugelmans S. Cross-Cultural Psychology research and applications, 3d Edition: Athanasios Chasiotis, David L. Sam, 2015 — 652 p.
4. Matsumoto, D., Hwang, H. The Handbook of Culture and Psychology Publisher: Oxford University Press; 2nd edition, 2019 – 880 p.

4.2 Допоміжна література

1. Heine S.J. Cultural psychology: third international student edition. WW Norton & company, 2017.
2. Kenneth D. Keith Cross-Cultural Psychology - Contemporary Themes and Perspectives, 2nd Edition: John Wiley and Sons Ltd, 2019 – 752 p.
3. LeVine R.A. International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences: Second Edition. ELSEVIER, 2017 – 166 p.
4. McCornack. S. Ortiz J. Choices and Connections: An Introduction to Communication. Boston, New York: Bedford/St.Martin's, 2017 – 109 p. ISBN 978-1-319-20116-6. OCLC 1102471079.
5. Quijano A. Coloniality of Power and Eurocentrism in Latin America. International Sociology, 2016.
6. Schwarz, K. A.; Pfister, R. (2016). "Scientific psychology in the 18th century: a historical rediscovery". Perspectives on Psychological Science. 11(3): 399–407. DOI: 10.1177/1745691616635601. PMID 27217252.
7. Shiraev, E., Levy, D. Cross-Cultural Psychology: Critical Thinking and Contemporary Applications, 6th Edition, 2016 – 428 p.

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Денна форма Лекційні заняття

з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (завдання на самостійну роботу здобувачів освіти)
1	<p>Тема 1. Крос-культурна психологія як наука Лекція 1. Крос-культурна психологія як наука Предмет та завдання крос-культурної психології Історія розвитку крос-культурної психології. Зв'язок крос-культурної психології з іншими науками. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: І. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Охарактеризуйте зв'язок крос-культурної психології з іншими науками. 2. У чому полягає предмет і завдання крос-культурної психології. 3. Розкрийте особливості історичного розвитку крос-культурної психології як науки.</p>
2	<p>Тема 2. Психологічні вимірювання культур Лекція 2. Психологічні вимірювання культур «Історичний партикуляризм» (Ф. Боас). Поняття «культурного синдрому» (Г. Тріандіс). Види культурних синдромів. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: І. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Охарактеризуйте «історичний партикуляризм» (Ф. Боас). 2. Охарактеризуйте поняття «культурного синдрому» (Г. Тріандіс). 3. Назвіть і охарактеризуйте види культурних синдромів.</p>
3	<p>Тема 2. Психологічні вимірювання культур Лекція 3. Психологічні вимірювання культур Психологічні вимірювання культур по Г. Хофстеде: Психологічні вимірювання культур по Р. Інґлхарту. Психологічні вимірювання культур по Ш. Шварцу. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: І. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Г. Хофстеде. 2. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Р. Інґлхарту. 3. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Ш. Шварцу.</p>
4	<p>Тема 3. Пізнавальні процеси і культура Лекція 4. Пізнавальні процеси і культура. Сприймання і культура. Сприймання і культура. Зорові ілюзії сприймання. Проблема вибірковості сприймання. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: І. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Назвіть і охарактеризуйте особливості сприймання залежно від культури. 2. Розкрийте зміст експериментів М. Сегалла про зорові ілюзії. 3. Охарактеризуйте дослідження перцептивного стилю.</p>
5	<p>Тема 3. Пізнавальні процеси і культура Лекція 5. Пізнавальні процеси і культура. Інтелект у різних культурах. Інтелект у різних культурах. Проблеми і парадокси інтелектуального тестування. Культура і категоризація</p>

	<p>Пам'ять і культура Культура та вирішення завдань</p> <p>Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Назвіть проблеми і парадокси інтелектуального тестування. 2. Охарактеризуйте особливості інтелекту у різних культурах. 3. Назвіть і охарактеризуйте сучасні теорії інтелекту.
6	<p>Тема 4. Особистість і культура Лекція 6. Особистість і культура Наукова школа «Культура і особистість» Характеристика базової особистості Характеристика модальної особистості</p> <p>Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте концепції «базової» та «модальної» особистості. 2. Охарактеризуйте наукову школу «Культура і особистість».
7	<p>Тема 4. Особистість і культура Лекція 7. Національний характер. Культура і Я-концепція. Характеристика типової особистості Поняття національного характеру Культура і Я-концепція.</p> <p>Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте зміст поняття «національний характер». 2. Охарактеризуйте вплив культури на Я-концепції. 3. Чим відрізняються індивідуалістичний і колективістський конструкти Я-концепцій? 4. Охарактеризуйте вплив Я-концепцій на когнітивні здібності, мотивацію і емоції.
8	<p>Тема 5. Психологія етнічних міграцій та акультурація. Лекція 8. Психологія етнічних міграцій та акультурація. Поняття про етнічні міграції. Гіпотеза «культурного шоку». Поняття про культурну дистанцію.</p> <p>Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте зміст поняття «етнічні міграції». 2. У чому полягає гіпотеза «культурного шоку». 3. Розкрийте зміст поняття «культурна дистанція».
9	<p>Тема 6. Психологія міжкультурної толерантності Лекція 9. Психологія міжкультурної толерантності Наслідки міжкультурних контактів (геноцид, сегрегація, асиміляція, інтеграція). Мультикультуралізм.</p> <p>Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте особливості психологічної адаптації до іншого географічного середовища. 2. Назвіть і охарактеризуйте наслідки міжкультурних контактів. 3. Розкрийте зміст поняття «мультикультуралізм»

Семінарські (практичні) заняття

Основні завдання циклу семінарських занять: сформувати у здобувачів освіти: розуміння теоретичного матеріалу; вміння формувати самостійні судження, відстоювати власні погляди, аргументуючи їх на основі наукових фактів; уміння та навички самостійної роботи з підготовки до безпосередньої участі у семінарі-обговоренні.

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань (перелік дидактичного забезпечення, питання для поточного контролю та завдання на самостійну роботу здобувачів освіти)
1	<p>Тема 1. Крос-культурна психологія як наука Семінар 1. Крос-культурна психологія як наука Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про крос-культурну психологію як науку.</p> <p>Питання для обговорення: Основні школи і підходи крос-культурної психології. Роль етнічності у сучасному світі. Завдання крос-культурної психології. Абсолютизм, релятивізм, універсалізм. Обговорення творчого завдання</p> <p>Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Творче завдання:</i> Підготуйте есе на тему: «Порівняльна характеристика народної душі українців з іншими народами».</p> <p><i>II. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Охарактеризуйте основні школи і підходи крос-культурної психології. 2. Охарактеризуйте роль етнічності у сучасному світі. 3. Назвіть завдання крос-культурної психології.</p>
2	<p>Тема 1. Крос-культурна психологія як наука Семінар 2. Етнічна ідентичність і культурні особливості. Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про етнічну ідентичність і культурні особливості.</p> <p>Питання для обговорення: Поняття про етнос. Етнічна ідентичність. Етнічні стереотипи: сутність, різновиди та функції Етноцентризм та засоби його зменшення. Поняття про культуру. Фактори формування культури. Обговорення творчого завдання</p> <p>Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Творче завдання:</i> Проілюструйте за допомогою прислів'їв, приказок різних народів думку О. А. Потебні про те, що психологічні особливості того або іншого народу розкриваються у формі передачі думок (тобто головне не те, «що» виражається, але «як» виражається, за допомогою якої лексики і граматичних конструкцій).</p> <p><i>II. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Охарактеризуйте поняття «етнічна ідентичність». 2. Охарактеризуйте етнічні стереотипи та їх функції. 3. Назвіть основні фактори формування культури.</p>
3	<p>Тема 2. Психологічні вимірювання культур Семінар 3. Психологічні вимірювання культур Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про психологічні вимірювання</p>

	<p>культур.</p> <p>Питання для обговорення: Поняття про культуру. Фактори формування культури. «Історичний партикуляризм» (Ф. Боас). <i>Обговорення творчого завдання</i></p> <p>Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Творче завдання:</i> Напишіть есе на тему: «Культурний релятивізм: проблема норми та патології». <i>II. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Охарактеризуйте Історичний партикуляризм Ф. Боаса. 2. Назвіть і охарактеризуйте фактори формування культури.</p>
4	<p>Тема 2. Психологічні вимірювання культур Семинар 4. Культурні синдроми</p> <p>Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про види культурних синдромів і їх особливості.</p> <p>Питання для обговорення: Поняття «культурного синдрому» (Г. Тріандіс). Культурний синдром «простота-складність». Культурний синдром «індивідуалізм-колективізм»: -особливості колективістських культур; -особливості індивідуалістичних культур. Культурний синдром «відкритість-закритість». <i>Обговорення творчого завдання</i></p> <p>Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Творче завдання:</i> Побудуйте план дослідження крос-культурних відмінностей у психічних процесах. План має включати: опис проблеми, теоретичне обґрунтування, вибірку, методи й методики дослідження, передбачувані способи обробки даних. <i>II. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Назвіть і охарактеризуйте види культурних синдромів. 2. Охарактеризуйте культурний синдром «індивідуалізм-колективізм». Наведіть приклади.</p>
5	<p>Тема 2. Психологічні вимірювання культур Семинар 5. Психологічні вимірювання культур</p> <p>Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про психологічні вимірювання культур.</p> <p>Питання для обговорення: Психологічні вимірювання культур (Г. Хофстеде): 1. дистанція від влади 2. відокремленість (індивідуалізм) 3. напористість 4. уникнення невизначеності 5. стратегічне мислення 6. допущення (або індульгенція). Психологічні вимірювання культур по Р. Інґлхарту. -«традиційні цінності - секулярно-раціональні цінності» -«виживання - самовираження».</p> <p>Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Г. Хофстеде. 2. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Р. Інґлхарту.</p>
6	<p>Тема 2. Психологічні вимірювання культур Семинар 6. Психологічні вимірювання культур</p> <p>Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про психологічні вимірювання культур.</p>

	<p>Питання для обговорення: Психологічні вимірювання культур по Ш. Шварцу. Соціальні аксіоми М. Бонда і К. Леунга.</p> <p>Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Ш. Шварцу. 2. Охарактеризуйте соціальні аксіоми М. Бонда і К. Леунга.</p>
7	<p>Тема 3. Пізнавальні процеси і культура Семинар 7. Культура, контекст, розвиток Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про особливості пізнавальних процесів і культури</p> <p>Питання для обговорення: Теорія прямокутного світу. Наведіть приклади. Теорія фронтально-горизонтального скорочення Наведіть приклади. Експерименти М. Сегалла присвячені різному сприйманню ілюзій у різних культурах. Дослідження Р. Поллака та С. Сілвера. Дослідження М. Борнштейна. Дослідження сприймання зображень (Херсковиць, Хадсон). Теорія когнітивного стилю (Г. Уіткін, Дж. Беррі) Експерименти Дж. Беррі з представниками племені темне (Сьєрра-Леон, Західна Африка) і канадських ескімосів. Експерименти Г. Уіткіна щодо виявлення на полезалежності у жінок Гіпотеза перцептивного досвіду (Р. Серпелл) Експерименти за участю дітей із племені йоруба Е. Сачмена. Експерименти Дж. Беррі у Кенії.</p> <p>Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Творче завдання:</i> Напишіть есе на тему: «Дослідження міжкультурних відмінностей у сприйманні». <i>II. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Охарактеризуйте особливості розвитку особистості в крос-культурному аспекті. 2. Охарактеризуйте взаємозв'язок зорових ілюзій сприймання і культури. 3. Розкрийте зміст експериментів М. Сегалла щодо зорових ілюзій.</p>
8	<p>Тема 3. Пізнавальні процеси і культура Семинар 8. Пізнання в різних культурах Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про особливості пізнавальних процесів у різних культурах</p> <p>Питання для обговорення: Особливості пізнання у різних культурах. Основні проблеми крос-культурних досліджень пізнання. Дослідження когнітивного розвитку нативістами та емпіриками у крос-культурних дослідженнях пізнання. Теоретичні підходи у вивченні взаємозв'язків між культурою та пізнанням: а) Підхід із точки зору загального інтелекту; б) Підхід із точки зору генетичної епістемології; в) Підхід із точки зору конкретних навичок г) Підхід із точки зору когнітивних стилів. <i>Обговорення творчого завдання</i></p> <p>Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Творче завдання:</i> Напишіть есе на тему: «Дослідження міжкультурних відмінностей в інтелекті. На чому слід акцентувати увагу: формі (стилі) чи інтелектуальній компетентності індивідів?» <i>II. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Охарактеризуйте особливості пізнавальних процесів в різних культурах.</p>

	2. Назвіть і охарактеризуйте теоретичні підходи до пізнання в різних культурах.
9	<p>Тема 3. Пізнавальні процеси і культура Семинар 9. Вплив культури на когнітивні процеси</p> <p>Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про особливості впливу культури на когнітивні процеси.</p> <p>Питання для обговорення: Вплив культури на кодування кольорів і категоризацію. Вплив культури на класифікацію рослин і тварин. Дослідження прототипів. Вплив культури на сортування об'єктів.</p> <p>Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: 1. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Охарактеризуйте особливості впливу культури на когнітивні процеси. 2. Як особливості культури впливають на сортування об'єктів?</p>
10	<p>Тема 3. Пізнавальні процеси і культура Семинар 10. Вплив культури на когнітивні процеси</p> <p>Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про особливості впливу культури на когнітивні процеси.</p> <p>Питання для обговорення: Особливості навчання і пам'яті у різних культурах. Особливості запам'ятовування розповідей у різних культурах: - дослідження впливу культури на пам'ять чорношкірих і білошкірих американських здобувачів освіти (Рейнольд, Тейлор, Стеффенсен, Шірлі і Андерсон, 1982); - дослідження впливу культури на пам'ять американських жінок і жінок аборигенів Австралії (Стеффенсен і Колкер, 1982); - експеримент М. Коула (Коул, 1971). Шкільне навчання і грамотність у різних культурах. Особливості просторового пізнання у різних культурах. Особливості вирішення проблем і роздумів вголос у різних культурах. Прояви креативності у різних культурах.</p> <p>Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: 1. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Проаналізуйте які фактори впливають на позитивні результати у шкільному навчанні. 2. Охарактеризуйте експеримент М. Коула. 3. У чому полягають особливості просторового пізнання у різних культурах?</p>
11	<p>Тема 4. Особистість і культура Семинар 11. Особистість і культура</p> <p>Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про особистісні особливості і культуру.</p> <p>Питання для обговорення: Дослідження базової особистості. Наведіть приклади. Дослідження модальної особистості. Наведіть приклади.</p> <p>Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: 1. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Охарактеризуйте базову особистість. 2. Охарактеризуйте модальну особистість. 3. Поясніть різницю між базовою та модальною особистістю.</p>
12	<p>Тема 4. Особистість і культура Семинар 12. Культура і Я-концепція</p> <p>Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про взаємозв'язок культури і Я-концепції.</p> <p>Питання для обговорення: Дослідження типової особистості. Наведіть приклади. Поняття «національний характер».</p>

	<p>Порівняльно-культурні дослідження Л. Леві-Брюля та К. Леві-Строса. Культура та Я-концепція Дослідження Міллера: патерни соціального пояснення серед індійських і американських респондентів. Дослідження Маркус та Кітаями: хибна унікальність у двох культурах. Дуальність аспектів «Я» і вплив культури. Мультикультурні ідентичності. Ефект підтвердження культури. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Творче завдання:</i> Напишіть есе на тему: «Порівняння особливостей національного характеру українців та _____ (народу на ваш вибір)». Вибір народу для порівняння обґрунтуйте. <i>II. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Охарактеризуйте поняття національного характеру. 2. Охарактеризуйте значення Я-концепції для самосприйняття. 3. У чому полягає фундаментальна помилка атрибуції. Наведіть приклади. 4. Охарактеризуйте порівняльно-культурні дослідження Л. Леві-Брюля та К. Леві-Строса.</p>
13	<p>Тема 5. Психологія етнічних міграцій та акультурація. Семинар 13. Психологія етнічних міграцій та акультурація. Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про психологію етнічних міграцій та акультурацію. Питання для обговорення: Поняття про етнічні міграції. Гіпотеза «культурного шоку». Поняття про культурну дистанцію. Модель культурного наuczіння. Методика «Культурний шок» (КШ - CSH) Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Розкрийте зміст поняття про етнічні міграції. 2. У чому полягає гіпотеза «культурного шоку»? 3. Розкрийте зміст поняття про культурну дистанцію.</p>
14	<p>Тема 5. Психологія етнічних міграцій та акультурація. Семинар 14. Психологія етнічних міграцій та акультурація. Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про психологію етнічних міграцій та акультурацію. Питання для обговорення: Психологія акультурації. Модель «стрес акультурації». Стратегії акультурації (Д. Беррі). Психологічна адаптація до іншого географічного середовища. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Назвіть і охарактеризуйте основні наслідки міжкультурних контактів. 2. Охарактеризуйте шляхи подолання стресу акультурації. 3. Охарактеризуйте модель «стрес акультурації» Д. Беррі.</p>
15	<p>Тема 6. Психологія міжкультурної толерантності Семинар 15. Наслідки міжкультурних контактів Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про наслідки міжкультурних контактів. Питання для обговорення: Наслідки міжкультурних контактів - геноцид; - сегрегація; - асиміляція;</p>

	<p>-інтеграція.</p> <p>Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти:</p> <p><i>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Наведіть приклади геноциду і проаналізуйте їх. 2. Наведіть приклади сегрегації і проаналізуйте їх. 3. Наведіть приклади міжкультурної асиміляції і проаналізуйте їх. 4. Наведіть приклади міжкультурної інтеграції і проаналізуйте їх.
16	<p>Тема 6. Психологія міжкультурної толерантності</p> <p>Семінар 16. Психологія міжкультурної толерантності</p> <p>Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про мультикультуралізм, етнічну ідентичність та толерантність.</p> <p>Питання для обговорення:</p> <p>Мультикультуралізм.</p> <p>Інклюзія і толерантність.</p> <p>Дискримінація.</p> <p>Проективна методика «Крос-культурна і етнічна толерантність-інтолерантність» (KETI).</p> <p>Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти:</p> <p><i>I. Творче завдання:</i></p> <p>Підготуйте есе про ксенофобію як один із видів дискримінації</p> <p><i>II. Відповіді на питання для самоперевірки:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте зміст поняття «мультикультуралізм». 2. Назвіть і охарактеризуйте особливості етнічної ідентичності 3. Охарактеризуйте основні прояви етнічної толерантності. 4. Назвіть і охарактеризуйте основні прояви етнічної інтолерантності.
17	<p>Тема 6. Психологія міжкультурної толерантності</p> <p>Семінар 17. Регулятивна сторона міжкультурної комунікації.</p> <p>Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про мультикультуралізм, етнічну ідентичність та толерантність.</p> <p>Питання для обговорення:</p> <p>Техніка «Культурний асимілятор».</p> <p>Регулятивна сторона міжкультурної комунікації.</p> <p>Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти:</p> <p><i>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. У чому полягає регулятивна сторона міжкультурної комунікації? 2. Охарактеризуйте техніку «Культурний асимілятор».
18	<p>Тема 6. Психологія міжкультурної толерантності</p> <p>Семінар 18. Особливості асертивної взаємодії</p> <p>Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про особливості асертивної взаємодії.</p> <p>Питання для обговорення:</p> <p>Феномен асертивності.</p> <p>Особливості формування асертивної поведінки.</p> <p>Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти:</p> <p><i>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте феномен асертивності. 2. Назвіть і охарактеризуйте особливості формування асертивної поведінки.

6. Самостійна робота здобувача освіти

Здобувачі освіти самостійно опрацьовують питання семінарських занять які не увійшли в матеріали лекцій.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

При викладанні дисципліни семестровий рейтинг здобувача освіти формують: робота на семінарах, і написання модульної контрольної роботи. Штрафних балів з дисципліни не передбачається.

Відвідуваність і виконання завдань

Здобувачам освіти важливо відвідувати лекції, оскільки на них висвітлюватиметься систематизований навчальний матеріал, що дасть змогу краще підготуватись до семінарських занять і в цілому опанувати дану дисципліну. Відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно.

Активна участь здобувачів освіти на семінарських заняттях є обов'язковою. Пропуск семінарського заняття не дає можливість отримати здобувачу освіти бали у семестровий рейтинг. Разом з тим, здобувач освіти, який пропустив семінарські заняття з поважної причини, і має необхідний документ, який підтверджує відсутність (наприклад довідку від лікаря), може протягом 1-го тижня після дати пропущеного семінару, здати підготовлену доповідь викладачу під час консультацій або під час перерви у навчальному занятті і отримати не більше половини максимального вагомого балу, який передбачений за участь в семінарі. Графік консультацій, доступний на сайті кафедри психології та педагогіки, але викладач сам призначає здобувачу освіти час консультації в індивідуальному порядку.

Теми і завдання для семінарських занять передбачені робочою програмою дисципліни (силабусом), яка є доступною в особистому кабінеті здобувача освіти в системі «Кампус», гугл класі або на сайті кафедри психології та педагогіки.

На лекціях та семінарських заняттях допускається використання ноутбуків та смартфонів, але лише для цілей, пов'язаних з навчанням. Бажано, щоб на семінарському занятті здобувач освіти використовував підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття.

Форми роботи

На лекціях висвітлюється зміст тем кредитного модуля «Крос-культурна психологія». На семінарських заняттях здобувачі освіти поглиблюють та розширюють знання з крос-культурної психології. Під час семінарських занять викладач резюмує сильні та слабкі місця у доповідях здобувачів освіти, вказує на помилки, якщо такі є, дає відповіді на додаткові питання здобувачів освіти з теми семінарського заняття.

Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки здобувачів освіти і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: [доповіді і участь у дискусії на семінарах, написання модульної контрольної роботи.](#)

Календарний контроль: [проводиться 2 рази за семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силябусу.](#)

Семестровий контроль: [залік](#)

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг здобувача освіти з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

- 1) доповіді та доповнення відповідей інших здобувачів освіти у процесі дискусії на семінарських заняттях;
- 2) написання модульної контрольної роботи.

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання:

1. Робота на семінарських заняттях:

Максимальна кількість балів складає 72 (максимальна кількість балів на 1 занятті – 4):

активна участь у проведенні заняття; надання повної, аргументованої, логічно викладеної доповіді, відповіді, висловлення власної позиції з дискусійних питань або повністю правильне вирішення завдань з відповідним обґрунтуванням, у поєднанні зі слухними доповненнями відповідей інших здобувачів освіти у процесі дискусії	4
активна участь у проведенні заняття; надання правильних відповідей або правильне вирішення завдань з незначними неточностями, порушеннями логіки викладення відповіді чи обґрунтування при вирішенні задачі	2-3
надання відповідей з чисельними значними похибками або вирішення задачі з грубими помилками, вирішення задачі без обґрунтування, відсутність відповіді, ухиляння від участі у семінарському занятті	0-1

Здобувач освіти отримує найвищий рейтинг, якщо він бере активну участь на проведених семінарських заняттях, надає повні та аргументовані відповіді, логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань. Пропущені заняття, неточності, неповнота, помилки у відповідях спричиняють зниження рейтингу здобувача освіти.

Викладач оцінює роботу здобувача освіти на кожному семінарському занятті, але конкретна підсумкова кількість балів за роботу на семінарських заняттях виставляється викладачем під час першого і другого етапу проміжної атестації – на 8-му й 14-му тижнях навчання відповідно. Рейтинг здобувача освіти станом на 8-й тиждень (за результатами роботи на 4 семінарських заняттях) і 14-й тиждень (за результатами роботи на наступних 7-8 семінарських заняттях) навчання, повідомляється здобувачу освіти на занятті або в його особистому кабінеті електронного кампусу.

2. Написання модульної контрольної роботи

На 15-16 тижні семестру здобувачі освіти виконують модульну контрольну роботу. МКР виконується на лекційному занятті, тривалість МКР – 45 хвилин. Модульна контрольна робота містить 28 тестових питань, кожне питання містить 3-4 варіанти відповіді, серед яких правильною є лише одна. Задача здобувача освіти – уважно прочитати питання та варіанти відповідей, обрати один варіант відповіді (правильний на думку здобувача освіти) та позначити його у будь-який зручний спосіб.

Здобувач освіти може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення здобувача освіти з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом.

Максимальна кількість балів складає 28 (максимальна кількість балів за 1 тестове завдання –

1):

Тестове завдання виконано правильно (кожне з 28)	1
Тестове завдання виконано неправильно (кожне з 28)	0

Умови допуску до семестрового контролю: здобувачі освіти, які не виконали всіх передбачених силабусом завдань й мають рейтинг нижче 40 балів до заліку - **не допускаються**.

Семестровий контроль:

Здобувачі освіти, які набрали протягом семестру **60 і більше балів** мають можливості:

а) отримати залікову оцінку (залік) відповідно до набраного рейтингу (рейтингові бали переводяться до оцінки згідно із таблицею та заносяться до відомості семестрового контролю);

б) виконати залікову контрольну роботу з метою підвищення оцінки (при цьому попередній рейтинг здобувача освіти з дисципліни скасовується і він отримує оцінку тільки за результатами залікової контрольної роботи).

Здобувачі освіти, які набрали протягом семестру менше **60 балів, але виконали умови допуску**, виконують залікову контрольну роботу.

Залікова контрольна робота складається зі 100 тестових завдань, що відображають зміст всієї дисципліни та виконується письмово.

Залікова контрольна робота проводиться за допомогою гугл-тестів, доступ до ЗКР надається здобувачу освітнім лише під час проведення заліку. Тривалість ЗКР – 90 хвилин. Залікова контрольна робота містить 100 тестових питань, кожне питання містить 3-4 варіанти відповіді, серед яких правильною є лише одна. Задача здобувача освіти – уважно прочитати питання та варіанти відповідей, обрати один варіант відповіді (правильний на думку здобувача освіти) та позначити його у будь-який зручний спосіб.

Максимальна кількість балів складає 100 (максимальна кількість балів за 1 тестове завдання – 1):

Тестове завдання виконано правильно (кожне з 100)	1
Тестове завдання виконано неправильно (кожне з 100)	0

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Кількість балів	Оцінка
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації здобувачам освіти

Працюючи на лекції здобувачу освіти варто конспектувати основні поняття. При підготовці до семінарського заняття, здобувач освіти має опрацювати лекційний матеріал з відповідної теми, а також бажано ознайомитись з додатковою літературою. Якщо у здобувачів освіти виникають питання необхідно обговорити їх з викладачем.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається.

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доцентом кафедри психології та педагогіки, к.психол.н, доцентом, Кононець Марією Олександрівною.

Ухвалено кафедрою психології та педагогіки (протокол № 15 від 31.05.2024 р.)

Погоджено методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 9 від 26. 06.2024 р.).

Орієнтовні питання до залікової контрольної роботи

1. Охарактеризуйте основні школи і підходи крос-культурної психології.
2. Охарактеризуйте роль етнічності у сучасному світі.
3. Назвіть завдання крос-культурної психології.
4. Охарактеризуйте поняття «етнічна ідентичність».
5. Охарактеризуйте етнічні стереотипи та їх функції.
6. Назвіть основні фактори формування культури.
7. Охарактеризуйте Історичний партикуляризм Ф. Боаса.
8. Назвіть і охарактеризуйте фактори формування культури.
9. Назвіть і охарактеризуйте види культурних синдромів.
10. Охарактеризуйте культурний синдром «індивідуалізм-колективізм». Наведіть приклади.
11. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Г. Хофстеде.
12. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Р. Інґлхарту.
13. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Ш. Шварцу.
14. Охарактеризуйте соціальні аксіоми М. Бонда і К. Леунга.
15. Охарактеризуйте особливості розвитку особистості в крос-культурному аспекті.
16. Охарактеризуйте взаємозв'язок зорових ілюзій сприймання і культури.
17. Розкрийте зміст експериментів М. Сегалла щодо зорових ілюзій.
18. Охарактеризуйте особливості пізнавальних процесів в різних культурах.
19. Назвіть і охарактеризуйте теоретичні підходи до пізнання в різних культурах.
20. Охарактеризуйте особливості впливу культури на когнітивні процеси.
21. Як особливості культури впливають на сортування об'єктів?
22. Проаналізуйте які фактори впливають на позитивні результати у шкільному навчанні.
23. Охарактеризуйте експеримент М. Коула.
24. У чому полягають особливості просторового пізнання у різних культурах?
25. Охарактеризуйте базову особистість.
26. Охарактеризуйте модальну особистість.
27. Поясніть різницю між базовою та модальною особистістю.
28. Охарактеризуйте поняття національного характеру.
29. Охарактеризуйте значення Я-концепції для самосприйняття.
30. У чому полягає фундаментальна помилка атрибуції. Наведіть приклади.
31. Охарактеризуйте порівняльно-культурні дослідження Л. Леві-Брюля та К. Леві-Строса.
32. Розкрийте зміст поняття про етнічні міграції.
33. У чому полягає гіпотеза «культурного шоку»?
34. Розкрийте зміст поняття про культурну дистанцію.
35. Назвіть і охарактеризуйте основні наслідки міжкультурних контактів.
36. Охарактеризуйте шляхи подолання стресу акультурації.
37. Охарактеризуйте модель «стрес акультурації» Д. Беррі.
38. Наведіть приклади геноциду і проаналізуйте їх.
39. Наведіть приклади сегрегації і проаналізуйте їх.
40. Наведіть приклади міжкультурної асиміляції і проаналізуйте їх.
41. Наведіть приклади міжкультурної інтеграції і проаналізуйте їх.
42. Розкрийте зміст поняття «мультикультуралізм».
43. Назвіть і охарактеризуйте особливості етнічної ідентичності
44. Охарактеризуйте основні прояви етнічної толерантності.
45. Назвіть і охарактеризуйте основні прояви етнічної інтолерантності.
46. У чому полягає регулятивна сторона міжкультурної комунікації?
47. Охарактеризуйте техніку «Культурний асимілятор».
48. Охарактеризуйте феномен асертивності.
49. Назвіть і охарактеризуйте особливості формування асертивної поведінки.